

Kolonyal Hezeyanlar

Jînda Zekiođlu

Devletler, itibarlarını zedeleyenlerin gururlarıyla oynarlar. Buna Latince *Damnatio Memoriae* yani *Hafızanın Lanetlenmesi*¹ denir. Bu dahiyane gelenek 5. yüzyıl Roma Senatosu'nun 'vatan hainleri'ni sözde terbiye etmek için uyguladığı bir onursuzlaştırma politikasıydı. Her kim, yüce divanın bekâsına dil uzatırsa, tarihin derin kuyusunda bulur kendini. Çünkü, hatırlanmayacak olmaktan daha derin bir yara, keskin bir ceza yoktur!

Aynı geleneğin devamıydı Seyid Rıza'nın başına gelen. Dersim'in 'lanetlenen hafızası'nda, yok edilmek istenen gururunu görebilir iyi bakanlar. Anadolu'nun dört bir yanında bir intikam yöntemi olarak ahıra çevrilmiş Ermeni kiliselerinde, Şeyh Said'in gömülü olduğu bir kentin bahçesinde, İran'ın dar ağaçlarında, Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamitlerle patlattığı Hasankeyf'te, IŞİD'in Palmira Antik Kenti vahşetinde, hatta Hagia Sofia'da! Hepsinden geriye kalan, tüyleri diken diken eden bir ürperti, kulaklarda çınlayan bir feryat, burun direğini sızlatan bir yanık kokusu!

1 - Eric R. Varner, 2004. Monumenta Graeca at Romana: Mutilation and Transformation: Damnatio Memoriae and Roman Imperial Portraiture.

Christopher Columbus'un "Amerikalı yerliler vahşi hayvanlardı. Onlar gerçek insan değildi!" bahanesini, Darwin'in Evrim Teorisi'ne katık edip kolonyal hezeyanlarına kırmızı halılar serdiler. Tanıdık geldi mi? "Kürtler, dağ Türkleridir. İlkeldir!" tezi de tam da bu sebepten Columb'unkinden pek öteye düşmedi, hem de aradan geçen 500 yüzyıla rağmen. Lanetlenmiş hafıza; Apartheid Rejimi'nin acımasız uygulamalarıyla kendinden, tarihinden, kültüründen, dilinden utanan siyahları; yılgın, mutsuz, umutsuz, şahsiyetsiz kalabalıklara dönüştürmeye başladığında, onlara önce 'kendini sevme'yi hatırlatan Güney Afrikalı devrimci Steve Biko, bu onursuzlaştırma rejiminin ancak 'Siyah olmaktan gurur duymak'la değişebileceği cesaretini aşlaşmıştı.² Her ne kadar, 'şiddet yanlısı' olmakla üstü çizilmek istense de Frantz Fanon, 'beyaz'a alan açtığı sürece saygı görmeyeceğini hatırlattı 'siyah'a.³ 'Beyazın gözünden siyah'ın imtihanına tabi tutulmanın başlı başına şiddetin ta kendisi olduğunu dile getirirken, "Türklerin; onlarca yıl boyu şiddet yanlısı olmadıklarını, barbar, ilkel, cahil, eğitimsiz ya da kültürsüz olmadıklarını Kürtlere ispat etmeleri" gibi bir ikna sürecinden bahsediyordu şüphesiz. Hayal edin bakın nasıl da tuhaf geliyor değil mi?

Yalancılara ve hilecilere bıraktığı derdiyle Seyid Rıza, kendini ikna etmek için çırpındı mı? Ne demişti Ali Şeriatî, "Ben sizi rahatlatmaya gelmedim. Sizi rahatsız etmeye geldim!"⁴ Peki ya şimdi? Türkiye'yi demokratlaştırma görevi yine 'büyüklük sende kalsın' diye sırtı sıvazlanıp cephe önüne terk edilen Kürde mi kaldı? Oysa yaşadıklarımız bir Türk televizyon dizisi değil ve birilerinin tadı kaçmasın diye yüz yıl daha 'küçük kardeş' rolünü üstlenecek değiliz. Tabii malumunuz hafıza-i beşer nisyan ile malûldür! Öyleyse Kürde biçilen sömürge rolünü de açalım biraz.

Türk Dil Kurumu'na göre 1974'e kadar "Kürt diye bir şey yok!" Henüz İnönü Ailesi Kürt olduğunu falan itiraf etmemiş anlayacağınız. 74'teki bol erken seçimli, koalisyonlu süreçte sözlüğün yeni basımında Kürt tanımı şu ifadelerle giriyor;

"Soyca Türk olup dillerini değiştirerek bozuk bir Farsça konuşan, Türkiye-Irak-İran'da yaşayan bir topluluk adı ve bu topluluktan olan kimse."⁵

Bu tanımla birlikte "Kürt var ancak Kürtçe yok" dönemi başlıyor. 70'lerin başına kadar 'Çirkin' atıflı Yılmaz Güney'in 'tehlikeli' Kürt imajının yerini artık İlyas Salman, Kemal Sunal gibi 'Kürt kökenli' oyunculara bütünleştirilen ve 'Türk'ü bir hayli güldüren *Kibar Feyzo*, *Şark Bülbülü*, *Avanak Apti*, *Davaro*, *Sa-*

2 - Steve Biko, *Siyah Bilinci*, Çeviri Onur Eylül Kara, Dipnot Yayınları, 2018

3 - Frantz Fanon, *Yeryüzünün Lanetlileri*, Çeviri Şen Süer, Versus Yayınları, 1994

4 - Dr. Mustafa Yılmaz, Ali Şeriatî Yıllığı, Gezgin Kitabevi, 2009

5 - Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1974, s.533

lako bir Kürt imajı alıyor. 80'lere geldiğinde, Turgut Özal'ın başbakanlığıyla birlikte sözlükteki tanım değiştiriliyor.

"Ön Asya'da yaşayan bir topluluk ve bu topluluktan olan kimse."⁶

Bu kez de "Kürt var ama Kürdistan diye bir yer yok!" Çok beğeniliyor liberal çevrelerce bu tanım. Ağızlara çalınan balla o dönem Kürtlerin evleri Özal portresi ile şereflendiriliyor. Emperyalizmin Amerikan olanını, kolonyalistin İngiliz olanını konuşmak zahmetsiz bir aksiyon. Türkiye'nin emperyal, kolonyal tarihinden dem vurmak ise kendine pek yoldaş bulamıyor. Buna rağmen birçok liberal, demokrat, sosyalist; bugün çeşitli dertlerinin tekerrür olduğunu nitelemek için Kürt empatisini öne sürebiliyor. Ancak bu yazıda kolaya kaçmayacağız. Yavaştan bugünlere gelelim.

İkinci dili Türkçe olan Laz'ın şivesi; sevimli, sempatik muamelesi görürken, ikinci dili Türkçe olan Kürt'ün şivesi; neden cahil, eğitimsiz muamelesi gördü? Siz hiç, İngilizce dil bilginizi ekmek kuyruğunda dahi sınava tabii tutan Türk gördünüz mü? Kürdün Türkçe'si niye bu kadar dert verdi?

Okullar bitirmiş, akademik başarıları ile nam salmış, dil bilimci olmuş, takdiri teşekkürü bol koskoca adam olmuş ama Kürtçe'ye 'Farsça'dır o!' diyor. Kürtçe'nin İngilizce ile aynı dil ailesinden olup da Türkçe'nin Gagavuzca ile aynı dil ailesinden olmasını kişisel alıyor. Sen toplumsal bir dilin kültür varlığını nasıl oluyor da kendi zihninde, bedeninde dert edindin diye düşünüyor insan. Sana yazık!

Celal Güzelses, Ahmet Cemil Cankat, Kazancı Bedih, İzzet Altınmeşe, İbrahim Tatlıses, Nuri Sesigüzel, Selahattin Alpay, Burhan Çaçan gibi kültürel asimilasyonda kaşe sahibi olan 'Kürt kökenli' müzisyenler, orjinali Kürtçe olan eserlerin üzerine Türkçe söz yazarken MESAM⁷ diye bir kurum yoktu. Denetlenmiyordu, telifi ödenmiyordu. Ama şimdi var! 'Lawo destê min berde isimli Anonim eseri zamanında, 'Makaram Sarı Bağlar' diye dönüştürüp kendisi bestelemiş gibi Türk müziğine armağan eden Ahmet Cemil Cankat'a MESAM sordu mu "Anonim olan bu eseri niçin kendinize mal ettiniz?" diye? PKK'nin öncü isimlerinden Mazlum Doğan'ın anısına kardeşi Delil Doğan'ın bestelediği 'Canê Canê'yi benzer bir şekilde 'Caney caney caney işte meydaney' diye şöhretine basamak yapan İbrahim Tatlıses'e sordu mu peki? Dolayısıyla, Hozan Serhat'ın 'Çuka Serê Darê'sinin üzerine 'Gözünü Toprak Doyursun' diye söz yazıp, kendi adıyla piyasaya süren Hakan Taşyan, bir fikir hırsız olarak yargılanmayacağına yahut tepki almayacağına emindi.

6 - Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983, s.542

7 - Türkiye Musiki Eserleri Sahibi Meslek Birliği, 1986

2011 yılında Harbiye Açık hava Tiyatrosu'nda Türk pop müziğinin ünlü ismi Sertab Erener'in konserinin konuğu Kürt müziğinin başarılı isimlerinden Aynur Doğan. Dew Dew'i söylüyorlar. Olağanüstü bir performans. Şarkıyı arada kesip, açıklama yapma gereği duyuyor Erener, "Provalarda şarkıyı söylemeye karar verdiğimizde 'İyi güzel de bu şarkının sözleri ne anlatıyor, bilmem lazım' dedim Aynur'a. O da 'Ayran demek' dedi. Evet evet, ayran dedi" sözleriyle konseri dinlemeye gelenleri rahatlatırken, şüphesiz hafızasıydı bu görevi yerine getirmeye kendisini davet eden. Zira 80'ler ve 90'ları, Kürtçe'yi duyduğu anda en kendine demokrat diyenin dahi, 'Ne diyorsun şimdi, belki küfür ediyorsun. Belki ileri geri konuşuyorsun' özgüvensizliği ile geçirdi Türkler. Kendi aralarında İngilizce konuşan kimselere 'Acaba bana küfür mü ediyorlar diye hayıflanıyor' Türk de vardır elbet. O da bu özgüvensizliğin, bu kez sömürge olma halinden kaynaklanan bir başka tezahürü.

Elbette toplum yapısı yek vücut değil. Kömür karasından kar beyazına, zone sisteminin her bir tonunu, her yeni kuşakta tattık. Halepçe Katliamı'nda yaşamını yitiren sivilleri anmak için Paris'te katıldığı Kürt Konferansını gerekçe gösteren pek bir sosyal demokrat SHP'den ihraç edilen⁸ Ahmet Türk kuşağı iyi hatırlar 80'lerde solcu, demokrat, muhalif, aydın olmayı. Yine aynı neslin Orhan Doğan'ıydı, barış diye diye ömrü zindanlarda çürüyen. Ve o yılların çetin ceviziydi Leyla Zana, 'Büyük Türk'ün kürsüsünden sözünü esirgemeyen.

Yıllar yılı gizli gizli Ahmet Kaya dinleyen Trabzonlular, Edirneliler, Yozgatlılar'a da yazık oldu. "Kürt ama olsun"du bahaneleri. "Bütün Kürtler 'öyle' değil" diye anlatıyordu askerliğini Şırnak'ta yapıp da Samsun'a dönen gençler. Kürt arkadaşlar edindiğini itiraf etmek zordu İzmirli için. Sonuçta Kürtler şöyleydi, böyleydi, Türkler ise seçici geçirendi. Berdel, töre, feodalite desen bizde. Ağalık, marabalık, çocuk gelin fitratımızda var. Çünkü Trabzon'da kadınlar 'töre' denilerek değil de 'aile içi cinayet' planıyla öldürüldüğünde sonuç bir hayli farklı oluyor. Sanki yıllardır kadına yönelik şiddet araştırmalarında Bilecik 1. sırada⁹ çıkmıyor! Kayseri'de feodalitenin f'sini bulamazsın çünkü fazlası var. Ordulu Palu Ailesi değil miydi aile içi şiddet, cinsel istismar, cinayet, entrika ne ararsan var. Konyalı babaanneniz 14 yaşında evlendirilmedi çünkü! Ağalık, çalıştığı iş kulelerinde, plazalarda yok zannettiği için kendini de marabadan saymıyor tabi İstanbul, Ankara'daki beyaz yakalılar. Kaçak elektriğin hesabını yılın yarısı elektriği kesilen Hakkarili'ye soruyor ama TRT vergisini soramıyor Devlet-i Aliyye'ye.

8 - Betül Uncular, İşte Böyle Bir Meclis 1983-1991, Bilgi Yayınevi, Temmuz 1991, s.200

9 - TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Yönelik Alt Komisyon, 2008-2011 Araştırması.

Aile ve Sosyal Çalışmalar Bakanlığı - Hacettepe Üniversitesi, Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Raporu, 2014.

Ne de olsa Kürtler, sekiz karılı, toprak ağası, uyuşturucu kaçakçısı, terörist, gerici, eşkiya. Nereden mi biliyorum? Televizyondan! Reyting rekorları kırılıyor patır patır, kimin sayesinde sanıyorsunuz? Takım elbisesinin altına çekmiş rugan ayakkabıyı, belinde silah; bıyığı, şivesi, tespihi, iki de tokat attı mı sarışın bir 'beyaz'a, oldu işte sana orta oyununda Kürt rolü. Belgesellerden fırsat buldukça izlediğiniz o diziler yüzünden, 'Benim de Kürt arkadaşlarım var' demenin hakkını vermek için, Kürt şivesi yapmaya başlayan 'hewal'lerle doldu masalar. Karşısındakinin adına utanma duygumuzu depreştirdiniz.

Hazır konu masalarımıza gelmişken, 'halkların kardeşliği'ne de kadeh kaldırmayalım mı? Zira üçüncü kadehten sonra, "Siz Kürtler de etnik siyaset yapıyorsunuz" diyen mi dersin, 'Ben de Lazım, anadilde eğitim istiyor muyum? Herkes anadilde eğitim isterse kaos olur' diyen ve haliyle anadilini yok edenler mi? Arkadaşını geceye davet ederken masanın demografik yapısından bir tutam bahsetmeyip "Amerikan emperyalizmi ile ortak hareket ediyor bu Kürtler, silah tüccarlarının oyunu hep bunlar, Büyük Orta Doğu Projesi'nin ayak sesleri...?" diye buyuran arkadaşı için mahcup olanlar mı dersin, "Ulus devlet mi kaldı? Bizim var da ne oluyor! Sınırları kaldıralım tümünden yea!" hayallerini konu Kürtler olunca kuranlar, "Sorun kimlik sorunu değil, işçi sorunu" diyen emektar mı, "Selocan farklı, o diğer Kürtler gibi değil" diyen Gezi İsyanı aydınlanması yaşayan abla mı?

Sonra biri kalkar der ki; "Dostlar, Romalılar, her şeye rağmen Kürtler bir arada yaşamı savunuyor..." Ve gözlerde tomurcuk yaşlar! 40 milyon Kürt toplaşıp malulen vekalet verdik arkadaşına adımıza konuşsun diye, 'Bir arada yaşamı savunuyoruz' diye de imza attık altına. Çünkü biz Kürtler homojen bir toplumuz, Urmiye'deki, Zaxo'daki, Efrin'deki ile Sivas'takini tek bedende toplayan İstanbul'daki Türk demokrat yoldaş rahatlıkla bizi temsil edebiliyor. Oysa, aslı olanın temsiline hacet mi var?

Türk diyorum ama üstüne alınması gereken herkes rolünü kapıyor değil mi? Sonra "Biz aslında Rumeli göçmeniyiz, benim anneannem de Ermeni'ymiş, Rum'luk var bizde" diye sayıklıyor halkların kardeşliği ama ayıkken kendine Türk dediği için ben de böyle iki lafın arasına Arap'tı, Çerkez'di, Gürcü'yü dü diye mozaiklerden bir demet yapamıyorum.

Bugünlere gelirsek, değişen bir şey yok. Hatta artan bir cüret söz konusu. Bakınız, gördüğü destekle hızını alamayan İstanbul Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu, kayyım atandığı için ziyaret ettiği Diyarbakir ortasında 'Köylü ile Atatürk' tablosu hediye etti.¹⁰ Nerede görsem tanırım, tipik sömürgeci cüreti bu. Mustafa Kemal Atatürk'ün, o kentten orta yerinde seçilmişleri idam ettirdiği

10 - Diyarbakır'dan İmamoğlu Geçti, Vecdi Erbay, 1 Eylül 2019, Gazete Duvar

bir kent meydanı var¹¹ ve 'seçilmişlere atanan kayyım' için telafiye gelenden bile gördüğümüz muamele ancak bu. Hak etti mi bunu Kürtler? Kabul ederek ziyadesiyle!

"Hiç Kürt'e benzemiyorsun"u iltifat kabul eden Kürtler; adımıza konuşanlarla 'bizim şerefimiz' üzerine kadeh kaldırmadığı, kendi olabildiği zamana dair umut beslemek istiyorum. 'Bizim temizlikçi de Kürt ama çok namuslu kadın!' diyen sahibesine "Niye biz normalde namussuz mu oluyoruz?" diyebildiğinde, 'Kürt yemeğini yer, çarığına bakar' vecizesi ve türevlerine gülmediğinde, varlığını kimseye armağan etmediğinde, değer görmeyi beklemediğinde; kendini, dilini, kentini, meslektaşını, kardeşini, sınırın öte taraftaki amca oğlunu da sevdiğinde değişebilir bir şeyler ancak.

Ya da;

Hûn nebin yek, hûn ê herin yek bi yek! / Bir olmazsanız, bir bir gidirsiniz!¹²

11 - Mahmut Akyürekli, Şark İstiklal Mahkemesi Kararları, 1925-1927 Diyarbakır-Elazığ Yargılamaları, Nûbihar Yayınları.

12 - Cegerxwîn, O. Celil, Hayat Hikayem, Evrensel Bayım Yayın, 2003